

*Т. Ф. Куценко,
к. е. н., доцент, доцент кафедри макроекономіки та державного управління,
Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана*

БЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ: КОРОТКИЙ АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

*T. Kutsenko,
Candidate of Economic Sciences, associate professor, associate professor of the department of Macroeconomics and State Management, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

BUDGET FINANCING OF SOCIAL SPHERE IN UKRAINE: SHORT ANALYTICAL REVIEW

У статті здійснено аналітичний огляд бюджетного фінансування соціальної сфери в Україні за ряд останніх років, зокрема динаміки та структури видатків соціального спрямування у зведеному бюджеті, в тому числі на соціальний захист та соціальне забезпечення, на освіту, на охорону здоров'я, на духовний та фізичний розвиток.

The article presents an analytical review of budget financing of social sphere in Ukraine for the last several years, in particular of the dynamics and structure of the expenditures for social needs in the consolidated budget, including social protection and social security, education, health care, spiritual and physical development.

Ключові слова: соціальна сфера, бюджетне фінансування, видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення, видатки на освіту, видатки на охорону здоров'я, видатки на духовний та фізичний розвиток, аналіз динаміки та структури видатків соціального спрямування у зведеному бюджеті.

Key words: social sphere, budget financing, expenditures on social protection and social security, expenditures on education, health care expenditures, expenditures for spiritual and physical development, analysis of the dynamics and structure of the expenditures for social needs in the consolidated budget.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Навіть в умовах сталого економічного зростання в попередні роки в Україні не вдалося забезпечити ефективне дотримання соціальних стандартів та гарантій. Система формування державної соціальної підтримки принципово неієднотна вирішити завдання перерозподілу ресурсів на користь тих, хто найбільше цього потребує. Очевидно, що сучасні реалії соціально-економічного розвитку України потребують значного соціального реформування, особливо в частині бюджетного фінансування соціальної сфери, що беззаперечно висувається життям як один з найбільш актуальних національних пріоритетів сучасної бюджетної політики України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Узагальнення досвіду вченими-фахівцями нашої країни в останні роки свідчить, що у сфері управління видатками, особливо у соціальній їх складовій, дійсно існують серйозні труднощі, реальною ілюстрацією яких є поступове згортання бюджетних соціальних програм за умов постійного їх недофінансування. Ця проблематика є досить популярною, тому що актуальність її весь час нарощується і розглядається багатьма авторами. Так, Винниченко Н.В., Гордей О.Д., Корнієнко О.В.,

Кочемировська О.О., Крамченко Р. А, Лібанова Е.М., Лютий І., Мярковський А., Овчарова Н.В., Огонь Ц., Пищуліна О.М., Полозенко Д., Попова Т.Л., Ривак О., Радкевич Х.В. Скоропад І.С., Савчук Н.В., Сенчагов В., Скулиш Ю.І., Тульчинський Р., Ткаченко Т., Чугунов І., Шевченко О. та інші висвітлюють основні тенденції і напрями практичної реалізації соціальної функції бюджетної політики в Україні в тій чи іншій мірі та з точки зору її різних аспектів.

МЕТА СТАТТІ

Для усвідомлення реалій української економіки та прийняття рішень щодо здійснення реформ у соціальній сфері є необхідністю проведення аналізу фактичного її стану, особливо в частині бюджетного фінансування соціальної сфери за ряд останніх років, що й є метою цієї статті.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Очевидним є те, що видатки на соціальну сферу нині займають пріоритетні позиції в видатковій бюджетній політиці (див. табл. 1). Як видно з табл. 1, частка видатків на соціальну сферу в структурі всіх видатків зведеного бюджету України збільшилася з 52,6 % в 2001 році до 60,3 % у 2011-му. Втім, стійкого зростання частки таких

Таблиця 1. Видатки соціального спрямування у зведеному бюджеті України (за функціональною класифікацією)

Рік	Усього видатків бюджету, млрд грн.	Освіта		Охорона здоров'я		Духовний і фізичний розвиток		Соціальний захист і соціальне забезпечення		Усього на соціальний захист і соціальну сферу	
		млрд грн.	%	млрд грн.	%	млрд грн.	%	млрд грн.	%	млрд грн.	%
2001	55,5	9,9	17,8	6,4	11,6	1,3	2,3	11,6	20,9	29,2	52,6
2002	60,3	12,3	20,3	7,5	12,5	1,4	2,4	12,6	20,9	33,8	56,1
2003	75,8	15,0	19,8	9,7	12,8	2,1	2,8	13,0	17,2	39,8	52,5
2004	102,5	18,3	17,9	12,2	11,9	2,7	2,6	19,5	19,0	52,7	51,4
2005	142,0	26,8	18,9	15,5	10,9	3,5	2,5	40,1	28,2	85,9	60,5
2006	175,5	33,8	19,3	19,7	11,2	4,3	2,5	41,5	23,6	99,3	56,6
2007	227,6	44,3	19,5	26,7	11,7	5,7	2,5	48,6	21,4	125,3	55,1
2008	312,0	61,0	19,6	33,6	10,8	7,9	2,5	74,1	23,8	176,6	56,6
2009	307,4	66,8	21,7	36,6	11,9	8,3	2,7	78,8	25,6	190,5	62,0
2010	377,8	79,8	21,1	44,7	11,8	11,5	3,0	104,5	27,6	240,5	63,7
2011	416,6	86,3	20,7	48,9	11,7	10,8	2,6	105,4	25,3	251,4	60,3

Джерело: складено на основі — Матеріали Міністерства фінансів України: Показники виконання Зведеного бюджету України за 2001—2011 роки.

Таблиця 2. Динаміка фінансування основних соціальних виплат зі зведеного бюджету України (за економічною класифікацією видатків бюджету)

Рік	Всього видатків бюджету, млрд грн.	Оплата праці з нарахуваннями		Поточні трансферти населенню		Соціальні виплати, разом		Капітальні видатки	
		млрд грн.	%	млрд грн.	%	млрд грн.	%	млрд грн.	%
2001	55,5	17,2	31,1	10,1	18,2	27,3	49,3	6,3	11,4
2002	60,3	20,7	34,3	11,3	18,7	32,0	53,0	7,1	11,8
2003	75,8	25,8	34,0	11,3	14,9	37,1	48,9	11,5	15,2
2004	102,5	32,8	32,0	17,3	16,9	50,1	48,9	20,8	20,3
2005	142,0	42,7	30,0	38,9	27,4	81,6	57,4	18,2	12,8
2006	175,5	55,0	31,4	39,3	22,4	94,3	53,8	24,5	14,0
2007	227,6	72,7	31,9	44,8	19,7	118,0	51,6	39,0	16,9
2008	312,0	97,7	31,3	71,4	22,9	169,1	54,2	41,2	13,2
2009	307,4	105,9	34,4	75,9	24,7	181,8	59,1	20,1	6,5
2010	347,2	123,6	35,6	100,1	28,8	223,7	64,4	30,6	8,8
2011	416,6	135,1	32,4	100,6	24,1	235,7	56,5	41,8	10,0

Джерело: складено на основі — Матеріали Міністерства фінансів України: Показники виконання Зведеного бюджету України за 2001—2011 роки.

видатків протягом аналізованого періоду не спостерігається: зниження цього показника порівняно з попереднім роком відбувалось у 2003, 2004, 2006, 2007 і 2011 роках. Найбільшу частку в загальній сумі видатків зведеного бюджету України видатки на соціальну сферу та соціальний захист населення становили у 2005-му — 60,5%, 2009-му — 62,0%, 2010-му — 63,7%.

Аналіз видатків зведеного бюджету України в розрізі економічної класифікації (табл. 2) свідчить, що найбільшу частку становлять соціальні виплати (оплата праці з нарахуваннями на неї та поточні трансферти населенню), які у 2005, 2009 і 2010 роках сягали відповідно 57,4%, 59,1% і 64,4% всіх видатків.

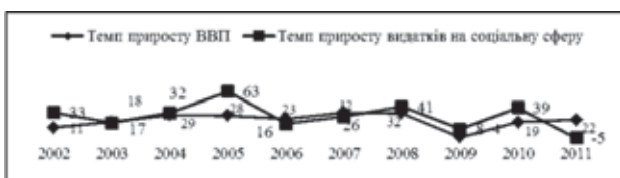

Рис. 1. Динаміка приросту видатків на соціальну сферу порівняно з ВВП

Джерело: складено на основі — 1.Офіційний сайт Державної служби статистики України: [Електронний ресурс] — <http://www.ukrstat.gov.ua/> 2. Матеріали Міністерства фінансів України: Показники виконання Зведеного бюджету України за 2001—2011 роки.

Порівняння динаміки зростання видатків соціального спрямування з динамікою ВВП виявляє цікаву закономірність. Так, у 2003, 2006, 2007, 2008 і 2009 роках видатки на соціальну сферу зростали більш-менш синхронно з показниками ВВП (рис. 1).

Найбільше зростання зазначених видатків відбулось у 2005 році. Приріст видатків зведеного бюджету України на соціальний захист і соціальне забезпечення населення того року становив 63% проти 32% у 2004-му. У той час приріст ВВП знизився з 29% до 28%. Позитивна динаміка бюджетного фінансування соціальної сфери, а саме істотне збільшення видатків на освіту, охорону здоров'я, а також на духовний і фізичний розвиток, не розв'язує всіх проблем, оскільки залишається доволі великий розрив між обсягами бюджетних видатків і потребами соціальної сфери.

Урядова позиція, що декларується нині КМУ, полягає в тому, що приведення динаміки зростання соціальних видатків у відповідність до можливостей економіки держави є позитивною тенденцією (рис. 2): частка видатків соціального спрямування у структурі видатків зведеного бюджету зменшилася на 3,4 в. п. за рахунок зростання частки капітальних видатків. При цьому, їх частка скоротилася не через стримування підвищення базових соціальних стандартів, а в значній мірі завдяки зменшенню розміру трансферту до Пенсійного фонду України.

Однак, як стверджують фахівці, з цим можна дискутувати, тому що конституційною гарантією прав і свобод людини як громадянина є недопущення їх скасування

Рис. 2. Видатки соціального спрямування

Джерело: Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень: [Електронний ресурс] — <http://www.ibser.org.ua/news/558/>

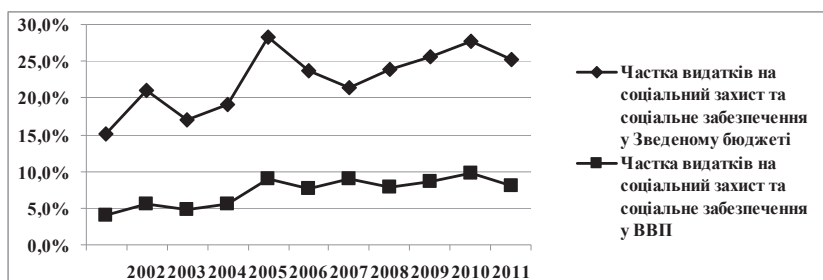

Рис.3. Частка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення у зведеному бюджеті України та у ВВП впродовж 2001—2011 рр.

Джерело: Матеріали Міністерства фінансів України: Показники виконання Зведеного бюджету України за 2001—2011 роки.

ня або звуження їх змісту та обсягу при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів. Проте, Конституційний Суд України 27 грудня 2011 року визначив, що Кабінет Міністрів має право встановлювати розмір соціальних виплат у відповідності до фінансових можливостей держави. Тому необхідно зазначити, що Верховна Рада прийняла Державний бюджет-2012, а за тим і на 2013 рік, в яких було передбачено здійснення окремих соціальних виплат в залежності від надходжень до бюджету, тобто очевидним є наступне: законодавчі норми, які можновладці підлаштовують під конкретну ситуацію, є інструментом ситуативного маніпулювання фінансовими ресурсами держави.

Як відомо, соціальний захист та соціальне забезпечення — найбільша видаткова стаття зведеного бюджету України, яка за обсягом випереджає охорону здоров'я, освіту та видатки на економічну діяльність. Упродовж 2001—2011 років, за даними аналізу, обсяг річних видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення складав у середньому 23,7% від загальної суми видатків зведеного бюджету України. В окремі періоди видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення становили навіть більшу частку у зведеному бюджеті. У 2005 і 2010 роках соціальний розвиток країни був визначений одним із політичних пріоритетів, а відтак частка бюджетних видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення зросла до 28% загальної суми видатків зведеного бюджету (рис. 3).

Цікавим є показник обсягу певної категорії видатків відносно ВВП. За цим показником обсяг видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення у 2005 році був найбільшим за весь період, який охоплює даний аналіз. Так, 2005 року видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення склали 9% ВВП. У 2006 році нова урядова політика, спрямована на економічний розвиток країни, призвела до збільшення видатків на економічну діяльність, а відтак, до скорочення видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення до 24% від усіх видатків зведеного бюджету, що складало 8% ВВП у відповідному році. 2007 року уряд України визначив своїм пріоритетом іннова-

ційно-інвестиційний розвиток — як наслідок, видатки на соціальний захист скоротилися більше ніж на 1% у порівнянні з 2006 роком і склали 6,7% ВВП. Починаючи з 2008 року було відновлено пріоритет фінансування соціальної сфери, і частка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення знову почала зростати до 7,8% ВВП (2008 р.), 8,6% ВВП (2009 р.) та 9,7% ВВП (2010 р.).

Найбільша частка фінансування за видатковою статтею "Соціальний захист та соціальне забезпечення" впродовж 2001—2011 років припадала на категорії громадян, які мають право на різні види соціального захисту: пенсіонери, сім'ї, діти та молодь, інші категорії населення, що мають право на соціальний захист. Найбільшою за обсягом видатків є категорія пенсіонерів — 2005 року обсяг фінансування за статтею "Соціальний захист пенсіонерів" складав 72% усіх видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення, а у 2011 році зазначена категорія бюджетних видатків складала 61,65 млрд грн. або 58% усіх видатків за цією статтею. Значна частка цієї категорії у структурі інших видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення пояснюється, перш за все, зростанням частки людей пенсійного віку в загальній структурі населення України. Що стосується частки видатків зведеного бюджету України на соціальний захист сім'ї, молоді та спорту, то вони впродовж даного періоду зростали від 10,5% в 2001 до 23,6% в 2011р.

Покажемо той факт, що 2005 року видатки на соціальний захист пенсіонерів склали 6,5% ВВП, у той час як сумарні видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення становили 9% ВВП.

Розглядаючи видатки на освіту за 2011 р., переважна частка бюджетних коштів спрямовувалася на фінансування загальної середньої освіти (40,8% бюджетних асигнувань на освіту), вищої освіти (30,9%), дошкільної освіти (13,7%) та професійної технічної освіти (6,2%). Решта коштів (7,4%) було витрачено на фінансування післядипломної освіти, позашкільної освіти та заходів із позашкільної роботи з дітьми, програми матеріального забезпечення навчальних закладів, дослідження і

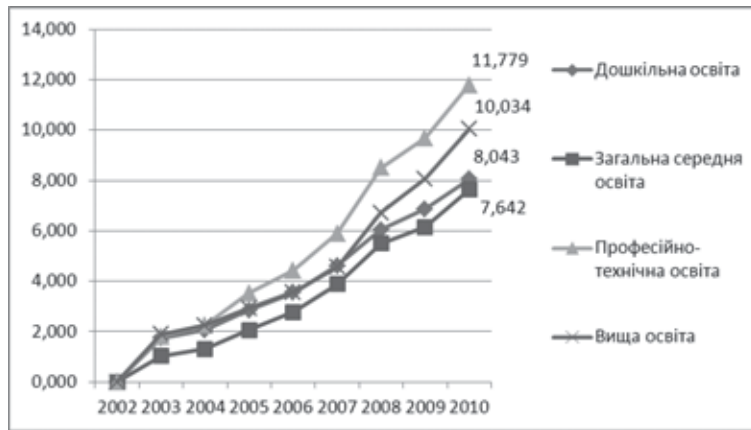

Рис. 4. Динаміка бюджетних видатків на освіту в розрахунку на одну особу

Джерело: складено на основі — Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Таблиця 3. Обсяги фінансування фізичної культури та спорту в країнах світу на 1 особу на рік (станом на 01. 12. 2010 р.)

Найменування показника	Назва країни							
	Фінляндія	Канада	Японія	Австралія	Англія	Німеччина	Росія	Україна
Обсяги фінансування на 1 особу на рік, грн.	2925,4	2318,4	1522,3	1497,1	1260,80	1044,0	187,6	84,5

Джерело: [9, с.177].

розробки у сфері освіти та інші заклади та заходи у сфері освіти.

За період 2002—2011 найбільше видатків виділялося на вищу та середню освіту. У зведеному бюджеті частка видатків на освіту становила за період 2001—2011рр. від 17,2 до 20,7%. При цьому динаміка бюджетних видатків на освіту не мала тенденції до рівномірного зростання (найбільший темп приросту спостерігався в 2005 р. — 46,2%, хоча у переважній більшості періодів видатки на освіту зростали швидшими темпами, ніж видатки зведеного бюджету в цілому. Показовим є 2009 рік, коли після кризи 2008 року видатки зведеного бюджету України зменшилися на 0,6%, а бюджетні видатки на освіту зросли при цьому на 9,5%. Незважаючи на посткризовий період, видатки зведеного бюджету на освіту зросли у 2009 році до 7,3% ВВП (7,6 тис. грн. на одну особу, що перебуває у навчальних закладах), а у 2010 році — до 7,4% ВВП, що є доволі високим рівнем у порівнянні із світовими показниками (4,9% ВВП).

Закон України "Про освіту" чітко визначає відсоток ВВП на освіту. Цей показник, відповідно, має бути не мен-

ше 10% (стаття 61) [1]. Сьогодні досить складно назвати точні цифри рівня фінансування освіти, однак всім зрозуміло, що держава Україна не виконує цієї соціальної гарантії. Так, у 2011 р. на освіту витрачено 6,6% від ВВП.

У даному контексті слід зазначити, що у розрахунку на одну особу найбільше бюджетних коштів витрачається на одного учня професійно-технічних навчальних закладів, найменше — на одного школяра (рис. 4).

Щодо галузі охорони здоров'я, то її стан також залишається на незадовільному рівні, що у великій мірі є результатом недостатнього фінансування галузі.

Всесвітня організація здоров'я рекомендує формувати бюджет галузі охорони здоров'я за такою структурою: з державного бюджету близько — 60% коштів; з коштів медичного страхування, що виділяються роботодавцями — 30%, з особистих коштів громадян — 10%. В Україні сукупний бюджет системи охорони здоров'я формується таким чином: 75% — держаний бюджет, 8% — позабюджетні надходження, 2% — лікарняні каси, 15% — приватна медицина [2].

Що стосується структури видатків зведеного бюджету України на охорону здоров'я, то впродовж 2001—2011 рр. найбільша частка бюджетних коштів спрямовувалась на фінансування лікарень та санаторно-курортних закладів (в 2011р. — 71,3%), дещо менша — на утримання поліклінік, амбулаторій, швидкої і невідкладної допомоги (12,2—14,1%) та фінансування іншої діяльності у сфері охорони здоров'я (в 2011 р. — 9,8%), найменша — на фінансування досліджень і розробок у сфері охорони здоров'я (в 2011 р. — 0,6%).

З 2001 по 2011 рр. бюджетне фінансування охорони здоров'я збільшилось приблизно у сім разів. Якщо в 2001 році зведений фонд зведеного бюджету на охорону здоров'я становив лише 6,5 млрд грн., то в 2011 році витрати на охорону здоров'я вже перевищили 43,5 млрд грн. Та цього й досі не вистачає для надання мінімального набору послуг українцям. За світовими дослідженнями, необхідність у первинній допомозі є найбільшою, дещо менша потреба — у спеціалізованій медичній допомозі й найменша — у високоспеціалізованій. В європейських країнах на менш витратну первинну допомогу припадає 80—90% фінансових ресурсів з бюджету. В Україні ж спостерігається зовсім

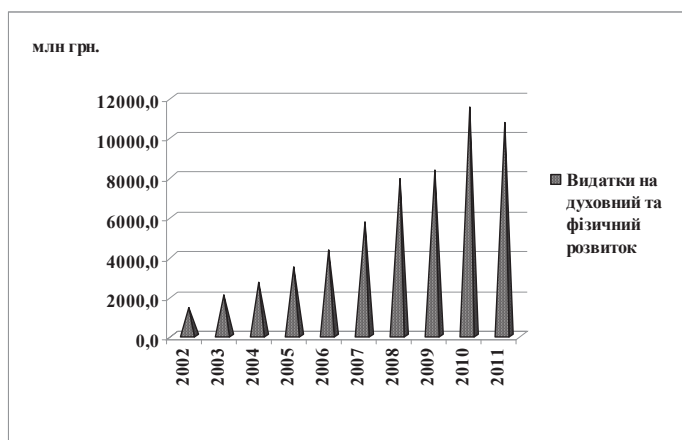

Рис. 5. Динаміка видатків на духовний та фізичний розвиток у зведеному бюджеті України за 2002—2011рр.

Джерело: Матеріали Міністерства фінансів України: Показники виконання Зведеного бюджету України за 2001—2011 роки.

інша ситуація: 80% коштів з бюджету припадає на стаціонарну допомогу, 15% — на амбулаторно-поліклінічну допомогу, а на первинну залишається лише 5%.

За законодавством України про охорону здоров'я (стаття 12) ця галузь, як і освіта, має забезпечуватися бюджетними асигнуваннями в розмірі не менше 10% ВВП [3]. Однак незважаючи на збільшення обсягів видатків бюджетів України на охорону здоров'я та у відсотках до ВВП (до 4,13% у 2010 р.), є очевидним невиконання й цієї соціальної гарантії. Цей показник залишається нижчим порівняно з країнами-членами Європейського Союзу та не забезпечує на сто відсотків потребу вітчизняної галузі охорони здоров'я у фінансових ресурсах [4]. Внаслідок цього погіршується якість медичних послуг та зменшується їх доступність у першу чергу для малозабезпечених верств населення.

В Україні в 2011 році витрати на охорону здоров'я одного жителя країни становили 920 грн., або трохи більше 115 дол., в середньому по Європейському регіону ВООЗ цей показник становить 1546 дол., а в середньому по світу — 478 дол.

Незбалансованою та непрозорою є структура джерел фінансування національної системи охорони здоров'я. Державні видатки, хоча й з кожним роком зростають, але залишаються невеликими (у межах 3—3,7% ВВП). Для порівняння у 2006 році в країнах ОЕСР середній приріст витрат на охорону здоров'я складав 6,2% [5]. Натомість слід наголосити, що даний показник має досить відносний характер, оскільки стосується суто державних видатків. Сукупні ж видатки, які складаються з видатків лікарняних кас, фінансування Світового банку й Глобального фонду, видатків населення на придбання ліків та виробів медичного призначення (лише біля 5% витрат на лікарські засоби покривається за рахунок держави, всі інші витрати — за рахунок пацієнтів, навіть при стаціонарному лікуванні понад 86% вартості ліків сплачується пацієнтами) тощо становлять 5,5—6,5% ВВП (як і в деяких країнах Східної та Центральної Європи). Якщо врахувати також неформальні платежі (хабарі) за надання "безкоштовної" допомоги в державних/комунальних закладах охорони здоров'я (які, за окремими даними, становлять 3—3,5% сукупних державних видатків на охорону здоров'я), показник реальних обсягів фінансування сфери охорони здоров'я, порівняно з суто державними видатками, значно збільшиться до 8% ВВП [6, с.97].

Проте, це не призводить ні до підвищення якості та доступності медичної допомоги, ні до підвищення оплати висококваліфікованої праці медичних працівників.

Що стосується духовного та фізичного розвитку, то на сьогодні для більшості закладів, організацій, і навіть підприємств культури та спорту державної та комунальної власності головним джерелом фінансових надходжень залишаються бюджетні кошти. Це робить процес функціонування духовного та фізичного розвитку в Україні доволі вразливим до фінансових труднощів держави. Заклади культури та спорту знаходяться в критичному стані, витрати на них становлять: з державного бюджету — 1,4%, а з місцевого — 3,8% [7].

Ігнорування державою необхідності підтримки культурної сфери призводить до деморалізації суспільства та зростання злочинності. На сьогодні в Україні з усіх джерел фінансування фізичної культури та спорту на одну особу припадає 84,53 грн, а з державного бюджету — лише 21,37 грн. Ці суми є мізерними, особливо якщо зважати на те, що основні фонди палаців спорту майже повністю амортизовані й підлягають капітальному ремонту, а державних стадіонів майже не залишилось [8].

За обсягами річних видатків з усіх джерел фінансування з розрахунку на одну особу Україна майже у 30 разів поступається Фінляндії, у 15 разів Японії та Австралії, у 10 разів — Німеччині (табл. 3).

За даними Міністерства фінансів України видатки на духовний та фізичний розвиток у 2011 році становили 10 752,62 млрд грн. Як видно з рис. 5, обсяги бюджетно-

го фінансування духовного та фізичного розвитку зростають з року в рік, хоча й залишаються скромними за європейськими мірками, їх частково нівелювала інфляція. До того ж зростання видатків на культуру було меншим, ніж зростання ВВП та доходної частини державного бюджету, тож у відсотковому вираженні частка витрат на культуру майже не зростала.

Аналіз структури видатків на духовний та фізичний розвиток показує, що чільне місце займають видатки на культуру та мистецтво (в 2002 р. — 56,8%, а в 2011 — 61,5%), фізична культура та спорт (в 2002 р. — 24,8%, і зросло до 37,2% і 28,0% у 2010 та 2011 р. відповідно). На засоби масової інформації у зведеному бюджеті виділяється 17% в 2002 р. і 10% в 2011 р.

ВИСНОВКИ

Незважаючи на значну частку соціальних видатків у структурі видатків зведеного бюджету України, реалізація державних соціальних пріоритетів здійснюється неналежним чином. Усе викладене свідчить про відсутність цілісного й послідовного підходу до управління бюджетними коштами з урахуванням сучасних стратегічних викликів, що постають перед країною. Спостерігається ставлення до бюджету як до механізму досягнення короткотермінових політичних цілей, які нерідко не відповідають можливостям української економіки. Бюджетний інструментарій, закріплений законодавчими нормами, за допомогою якого держава вирішує складну проблему соціальних стандартів та гарантій, як свідчать фахівці, виявляється недосконалим, причому якість його є також незадовільною.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗРОБОК

У зв'язку з цим нагальною залишається потреба в соціальному реформуванні, в тому числі у розробці дієвих механізмів ефективного використання обмежених бюджетних ресурсів соціального спрямування, стимулювання пошуку альтернативних джерел фінансування закладів соціальної сфери та заходів, спрямованих на забезпечення соціального захисту населення.

Література:

1. Закон України "Про освіту" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
2. Національні ресурси на охорону здоров'я [Електронний ресурс] / Всесвітня організація охорони здоров'я. — Режим доступу: <http://www.who.int/nha/country>
3. Закон України "Основи законодавства України про охорону здоров'я" [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
4. Фещенко Н.М. Галузь охорони здоров'я: проблеми та перспективи фінансового забезпечення. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_ep/2010_6/.../EC610_24.pdf
5. Україна як соціальна держава: гасло для політичної конкуренції чи шлях до солідаризації суспільства? — К.: НІСД, 2008. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://old.niss.gov.ua/book/soc_derjava.pdf
6. Комаров І.В. Бюджетне фінансування охорони здоров'я громадян України як складової людського капіталу // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу № 3(11)2010. — С. 94—100.
7. Кривченко Р.А. Бюджетне фінансове забезпечення соціальної сфери України — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/.../372_Kra.pdf
8. Винниченко Н.В. Проблеми функціонування системи фінансового забезпечення соціальної сфери. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dspspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/370/1/vinny6.pdf>
9. Корнієнко О.В. Проблеми бюджетного фінансування соціальної сфери та шляхи їх вирішення // Економічний простір. — 2011. — № 46. — С. 171—179.

Стаття надійшла до редакції 23.05.2013 р.